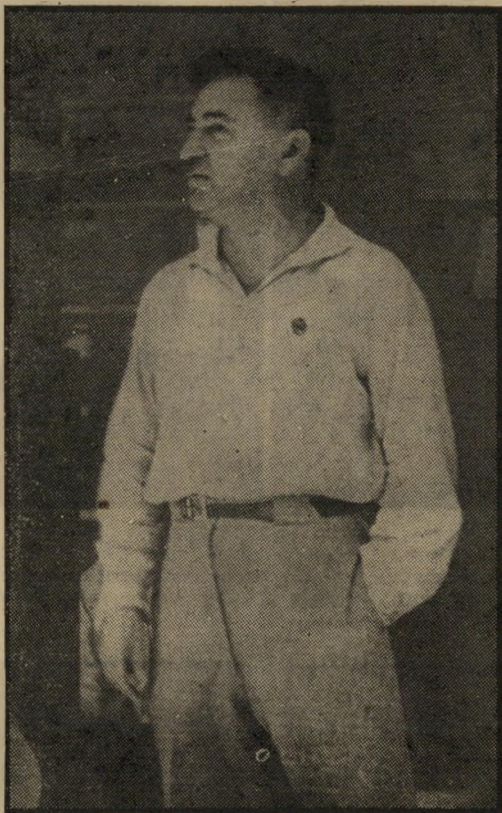

המשך סיפורו של ברל כצנלסון: האהבה האחרונה של ברל והשחיתות הראשונה בהסתדרות * דקת ג'ודה ויפת גוף, קלת תנועה, שחרחרת ונאה - ישיבה מאחורי הפרגוד

ושרה חיים את חיי הרגש בנוסח הרומאנטיקאים הרוסיים הגדולים וחוזרים על דפוסי ההתייחסות. תערובת האכזר-יות והאהבה, הנאמנות והבגידה והידידות האמביואלנטית, האופייניים לחייהן הפרטיים של דמויות המופת של ברל, כגון הרצן ואוגארייב, שמרה לאה בכל הפרשה הממושכת של יחסיהם על שלוות-נפש של קדוש. אהבתה לשני ידידיה לא נפגמה. אף כשנתאהבו זה בזה, רגשות האפטרופסות שלה לגבי שרה דמו לרגשות אמהות. היה לה צורך עז לגונן על שני אהוביה, שעלו עליה בהרבה מבחינה אינטלקטואלית, אבל חסרו את

ה פלירט שניהל עם רחל כצנלסון* ודבריו המתחכמים בדבר היחסים שביניהם. עוררו בשרה ספקות קשים מאוד באשר לכנות רגשותיו. היא חיתה בהרגשה שהוא הולך ומתרחק ממנה, שהיא היתה עליו לטורח, כמו שהיתה לאה בזמנה. ושאין הוא מגלה לה את צפונות ליבו, כשם שלא גילה אותם ללאה, מתוך רחמים מוטעים. ובעוד הוא שקוע בפעילות רבת-תיקות וקדחתנית בעניין האיחוד, התענתה היא ביסודי-המעלה הרחוקה והמבודדת, לבד עם קינאתה וחוסר ביטחונה בו ובאהבתו. והוא, הרגיש כליכך, לא הבחין אפילו בתחומות הייאוש, שאלי-

”
חשבת שגא תיכול בידיים
זרות ושנאות עלינו
ותחלל את היקר לנו
נגד רצוננו - כמו תמיד

”
עד כדי כך חזקה היתה תחושת
ההתבדלות, שלאה לא קינאה
בשרה על כי ברל
העדיפה על פניה

”
היציבות הנפשית והבריאות הפיזית, שבהן ניחנה בפעם. אין זה אומר שלא ידעה ייסורי-קינאה: כמה כשרה התענתה בשל חוסר יכולתו של ברל לבחור ביניהן... בקנאות השתדלה לשמור על עצמאותה מפני מיעוט הדמות בצילו של הברה-לחיים. כמהפכנית אמיתית נרתעה מלתת ליחסיה עם ברל את הגושפנקה הרשמית: ברל והיא לא העמידו חופה ולא טבעו את יחסיהם כחותם הנישואין. הדבר נבע יותר מהתנגדותה שלה למוסד הרשמי ולכל הכרוך בו, מאשר מתוך עמדתו שלו. גם חגיגה חילונית, כדרך שעשו חבריהם, רחל ינאית ויצחק בן-צבי, לא אלה לסמל את התקשרותם ההדדית. בשל היסוסיה של לאה היה זה תהליך מתמשך, ולא מעשה חד-פעמי, שצר את חיי הקבע המשותפים שלהם. רק שנתיים לאחר מותה של שרה העז ברל בדחילו וברחימו להעטות על יחסיהם את מעטה הרשמיות: כאשר הצורך להוציא ללאה פיננס-הבר של ההסתדרות, מילא טופס רשמי, ובו ציין, כנדרש, את היותה נשואה לברל כצנלסון. כתוצאה מכך נרשם בפנקסה השם המפורש לאה מירון-כצנלסון, והוא התנצל בפניה: „אל נא תתרעמי

”
היא היטיבה להכיר, על חולשותיו והסי-
רונותיו — בפניה לא היה צורך להיות המני-
היג הנערץ, התקוף והיודע את דרכו, כותבת
אניטה שפירא על היווה-היבצבור של ברל
כצנלסון, בסופרה „ברל“, שהפך רבימבר. מני-
היגה הבכתי מעורער של תנועת הפועלים, שעד
דמותו המיתית הונכו כארץ רבים, נחשף
בספר זה על חולשותיו האנושיות. הקטעים
המתפרסמים בעמודים אלה, כמו הקטעים
שפורסמו בשבוע שעבר, לקוחים כולם מתוך
הספר. הכותרות ניתנו לעיירי המערכת.

הם גרר אותה; וגם אם הרגיש, נכרה חובתו לגבי תפקידו על רגשותיו...

פעם אחת, בעת שבא לגליל לעשות תעמולה לאיחוד, ישיבה מצטנעת בפניה בעת אסיפת-פועלים בראש-פינה והרשימה את רואיה בעדינותה ובמתיקות קולה. כאשר הגיעה עת אסיפת האיחוד בפתח-תקתה הצטרפה גם היא לשירת העולים לאסיפה מכנרת.

היא ראתה אותו בשעתו הגדולה, כאשר היה למנהיגה המוכתר, הנישא על כפיים, של התנועה. שלושה שבועות לאחר הוועידה כתבה לו: „אתה ידע, אני עוד תחת הרושם של האסיפה... אתם שלושתכם (כנראה ברל, יצחק טבנקין ודויד בן-גוריון) היתם בשבילי במה חיה עם כל הדברים הנשגבים הכי דקים וטראגיים, וזה לא היה על במה, אלא בחיים.”

אך היא ידעה גם שעות קשות בעת הוועידה: „יחסיו הנפשיים גולו ממני הרבה”. ברגע של כאב ביקשה מידיד טוב, שיפטור אותה מן הייסורים, שייקה אותה למקום

אהבתו של מתנהיג

עלי בעד הצורה שהם נתנו לשם. אני כתבתי רק מילה אחת (המילה הידועה שאין אנו רגילים בה), והם, על יסוד זה, שלחו לני פינקס עם צורת שם זו. ברל היה כן שלושים וחמש, ולאה כתב שלושים וארבע כאשר השלימו עם גורלם, לחיות יחד חיי מישפחה של קבע... ברל לא יכול לחיות בלעדית — והכיר בכך, אך האם יוכל להסתפק בכך למשך זמן בתור תחליף לאהבה?

אלמונית יפה ונבונה

ברל לא דיבר. לפרוטוקול, אולם מאחורי פרגוד שהיה במקום הושיבה גולדה מאירסון קצרנית צעירה בשם שרה זית, והיא שהעלתה את הדברים על הכתב... שהותה של שרה זית בירחה-העיון לא היתה מקרית. מאז סוף 1939 נתקשרה ידידות מיוחדת בין ברל ובינה, ידידות שנשארה בעינה מאז ועד למותו (ב-1944). השנים שחלפו לא סייעו להידוק הקשר בין ברל ולאה. נהפוך הוא. עם ההזדקנות שהקדימה לרדת על שניהם בראשית שנות ה-50 לחייהם — עליו מן הבחינה הפיזית ועלית מבחינה פיזית ורוחנית כאחת — מצאו

היחידה שלסניה פתח את מעין הכאב, היתה לאה מירון. אכן, לאחר מותה של שרה נתחדשה „השלשלת המשולשת” — כביטוייה של לאה. לעולם לא נרד לעומק נשמתו של האיש, נזכר אך לשער את הסיבות, שדחפוהו לחידוש הקשר: כשרה, כן גם לאה היתה ארוגה ושזורה בויכרונות הנעורים שלו זה כששעשרה שנים, כמה הטיבה להכירו, על חולשותיו וחסרונותיו...

הסגנותו, מצביה-הרוח שלו — כל אלה היו ידועים לה היטב. בפאמיליאריות זו היה גורם מושך: לברל הפצוע לא היה כוח להיכריות חדשות, ועוד זאת: הידידות בין שרה, לאה וברל יצרה סביבם כעין חומה, שהבדילה את השלושה מן העולם הסובב. בכך שפנה אל לאה להתנחם ביגונו, נשאר ברל בתוך החומה. עד כדי כך חזקה היתה תחושת ההתבדלות של השלושה, שלאה לא קינאה בשרה ולא עיינה אותה על כי ברל העדיפה על פניה, משמתה שרה, ראו גם ברל גם לאה בהתקשרות ביניהם מיען שמירת-אמונים לזיכרה של שרה. לאה הסבירה את התקשרותה המחודשת לברל במילים אלה: „שכחתי את עצמי והתחלתי לעשות הכל למען להציל אותך מכיליון ולהציל את כבודה של שרה. חשבת שגא תיפול בידיים זרות ושנאות עלינו ותחלל את היקר לנו נגד רצונך, כמו תמיד.”

תערובת של אכזריות ואהבה

בראשיתו של הקשר בין השלושה, בימי הנעורים בבבורויסק, נהגה לאה כבוגרת שבהם, בעוד ברל

אחר. ברל היה נשאר ביחסיו עימה „אדם לא גמור”, כפי שהגדירה אותה...

השלשלת המשולשת

כך או אחרת, ומן קצר אחרי שובו של ברל מיסודר המעלה לגדוד הזעיקו המורה פתחיה לבטוב לצפת: שרה חלתה אנושות בקדחת צהובה — המחלה שממנה הושיעה את תושבי יסודר-המעלה. היא הועברה לבית-החולים בצפת, ומשהחמיר מצבה, ביקשה לקרוא לברל. באותו יום, בדרכה לעבודת השדה בכנרת, חשה לאה הרגשה סתומה של אסון מתקרב וצורך דחוף ללכת לראות את שרה. היא עזבה את עבודתה ומיהרה לגליל העליון, בראש-פינה נודע לה, שהחובשת מיסודר-המעלה הועברה לבית-החולים בצפת. בהגיעה לצפת מצאה לאה את שרה במצב אנוש. כאשר הגיע ברל ביום שלאחר מכן, יום שני, כבר היתה שרה נטולת-הכרה, אור ליום שלישי, ו' אייר תרע"ט (1919), נפטרה. ככת שלושים היתה כמותה.

...בני זמנו התלחשו בתדהמה על גילויי היגון של האיש העצור ברגשותיו, על כך שבעת ההלוויה בכנרת, שם נקברה על הכרך, התייפח מר והתפרץ אל תוך הקבר הפתוח, שמועה אמרה, שיגונו נבע מכן, ששרה היתה הרה בעת מותה...

* לימים רחל כצנלסון-שז"ר, רעיית נשיא המדינה השלישי, זלמן שז"ר.